

Beleidsnota Evaluatie passend onderwijs en toekomstagenda van OCW

Reactie van zorg- & Jeugdhulporganisaties:

SWN, GGD GHOR Nederland, VOBC, JN, de Nederlandse ggz, Actiz Jeugd en VGN

Onderstaande tien punten vormen de reactie van de zeven zorg- en jeugdhulporganisaties op de Beleidsnota Evaluatie passend onderwijs en de toekomstagenda. Deze tien punten zijn op 14 september met OCW besproken. Aanwezig bij dit overleg waren de directeuren van de zeven branches en vanuit OCW: Ellen Oltmann, Fatima Tahtahi en Annemarie Steenhuis.

Vanzelfsprekend zijn de branches graag bereid om vanuit onderstaande insteek bij te dragen aan de verdere uitwerking van de Beleidsnota en de uitvoering daarvan.

Inhoudelijke reactie van de zeven zorg- en jeugdhulporganisaties

1. Het integrale perspectief komt weinig aan de orde in de Beleidsnota. De Beleidsnota geeft richting aan het verbeteren van de uitvoering van passend onderwijs binnen het bestaande onderwijsstelsel, maar het wordt onvoldoende duidelijk of hiermee ook verdergaande stappen worden gezet om knellende wet- en regelgeving op onderwijs, jeugd en zorg op te lossen.

De Beleidsnota blijft weg bij de stelseldiscussies. Bijvoorbeeld als het gaat om de grote diversiteit in contracten, regio's etc. De Beleidsnota organiseert allerlei lapmiddelen in een systeem en een cultuur waarin het de afgelopen jaren niet gelukt is het te organiseren. In de Beleidsnota wordt gezegd: 'nieuwe stelselwijziging zal vooral leiden tot organisatorische discussies en bestuurlijke drukte. Dit hebben we net achter de rug. Dit zou afleiden van onze inzet voor de komende jaren om de ondersteuning voor leerlingen in de praktijk te verbeteren.'

Wij roepen toch wel op tot het lef om nu stelsel overstijgende stappen te zetten. Lef om de integrale visie anders te gaan organiseren. Bijvoorbeeld door de schotten in wet- en regelgeving en financieringssystematiek weg te halen en de regio-indeling, organisaties, structuren en culturen beter op elkaar aan te laten sluiten. Voor een echt integrale benadering moeten zorg- en Jeugdhulporganisaties meewerken aan het opstellen van regiovisies.

2. Wij zijn blij met de routekaart op weg naar inclusief onderwijs. In het VN-Kinderrechtenverdrag en het VN-verdrag handicap staat dat iedereen recht heeft op onderwijs, ongeacht hun woonplaats, afkomst, geslacht, huidskleur of (eventuele) beperking. In Nederland lijkt dit recht goed beschermd. Toch krijgen niet alle kinderen in Nederland dezelfde kansen om te leren en zich te ontwikkelen. **Wij missen in de Beleidsnota een ambitie. Durf uit te spreken dat we met elkaar toewerken naar inclusief onderwijs in Nederland in 2030!** Voeg een meer concrete beschrijving van de acties toe die de komende jaren nodig zijn om die 'stip op de horizon' (inclusief onderwijs in 2030) te bereiken. Bedeel partijen daarin ook concrete verantwoordelijkheden toe.

De stap naar inclusief onderwijs betekent voor ons ook dat de basiskwaliteit van het onderwijs duidelijk is. Die basiskwaliteit van het onderwijs valt of staat wat ons betreft bij het kunnen leren in eigen tempo en het normaliseren. Het standaardkind bestaat niet. Onderwijs moet kunnen inspelen op de variëteit in de ontwikkeling van kinderen.

Om inclusief onderwijs mogelijk te maken is een gezamenlijke regie op de uitvoering van onderwijs en zorg nodig. Ook de rol van gemeenten op het gebied van leerlingenvervoer en

onderwijshuisvesting komt niet terug in de Beleidsnota. Gemeenten zouden met hun vastgoedbeleid en gecombineerd vervoer (leerlingenvervoer en vervoer op grond van de Jeugdwet) kunnen bijdragen aan inclusievere oplossingen.

3. De Beleidsnota focust op het oplossen van problemen. Zorg- en jeugdhulporganisaties vinden dat **de kracht van preventie ontbreekt**. Het streven naar inclusiever onderwijs loopt via preventie. Vanaf de start van de onderwijsloopbaan van het kind gaan ouders en onderwijsprofessionals en andere professionals in gesprek over hoe het kind zich ontwikkelt, wat voor het kind helpt en welke begeleiding nodig is. De zorg- en jeugdhulporganisaties kunnen hierin een belangrijke rol vervullen om samen te zorgen voor een positieve ontwikkeling van het kind. We denken bijvoorbeeld aan:
 - a. Het versterken van de rol van de jeugdgezondheidszorg (JGZ). Zij hebben, vanaf het consultatiebureau tot de JGZ-arts en -verpleegkundige op school, een vanzelfsprekende, laagdrempelige en toegankelijke rol in de ontwikkeling van kinderen en ondersteuning van ouders en het onderwijs. De JGZ heeft alle kinderen in beeld en is bij uitstek een partij die kan schakelen met school. Vanuit hun signalerende functie kan de JGZ ook waar nodig doorverwijzen naar of samenwerken met collega's uit het meer specialistische zorgveld.
 - b. VBij kinderen die al op jonge leeftijd veel afwezig zijn op school kan er sprake zijn van een stapeling van problemen, ook in de thuissituatie. De integrale benadering gezamenlijk met de jeugdhulp/zorg partijen kan escalatie van de problematiek en zelfs thuiszitten voorkomen.
 - c. Het versterken van de samenwerking tussen onderwijs en jeugd- en jongerenwerk, waardoor kinderen ook buiten de school, in hun eigen wijk, ondersteund worden in hun (talent) ontwikkeling. Hier is ook sprake van vroegsignalering door buurt- en jeugdwerkers, van sociaal maatschappelijke problematiek, die wel van invloed is op het welbevinden van kinderen en jongeren en hun prestaties op school. Vooral bij kinderen in het passend onderwijs liggen er grote risico's dat deze kinderen verleid worden door de straatcultuur, met alle risico's van dien.
 - d. De ervaring van de afgelopen maanden als gevolg van corona is dat de JGZ ook een laagdrempelige algemene expertisefunctie vervult voor leerkrachten en scholen. Ook andere zorg- en jeugdhulporganisaties zouden hier een rol in kunnen vervullen.
 - e. De nota beschrijft een ondersteuningsstructuur op scholen waarin ook ambulante hulp, orthopedagogen of maatschappelijk werkers actief zijn, ter ondersteuning van de leerkrachten. Juist een dergelijke structuur zou ook ingezet kunnen worden om vroegtijdig te signaleren en te kunnen handelen richting leerlingen. In het verlengde daarvan zou snel geschakeld kunnen worden naar beschikingsvrije inzet van specialistische expertise. Zie onderstaand punt e.
 - f. Vergroot de beschikingsvrije inzet van specialistische expertise vanuit de jeugdhulporganisaties op de school. Zij kunnen bij meer complexe problematiek snel schakelen naar kind, ouders en leerkracht. Zorg dat er lokaal/regionaal ruimte komt om budgetten vanuit onderwijs, jeugdhulp en zorg te ontschot zodat die specialistische expertise beschikbaar is.
 - g. (beginnende) problematiek is niet altijd duidelijk zichtbaar bij een kind in de klas. Het kan bijvoorbeeld gaan om de ontwikkeling van een eetstoornis of om de worsteling van een kind met verslavingsproblemen van zijn of haar ouders. De vraag is of de scholen op dit moment de kennis in huis hebben om deze problematiek te signaleren. Ook daar zou je als zorg- en jeugdhulporganisaties qua (specialistische) kennis en inzet de scholen/leerkrachten in kunnen ondersteunen (zowel op school als in de opleiding).

4. Ondersteuning van kinderen gebeurt niet alleen op school. Een deel van de kinderen ontvangt ook ondersteuning buiten schooltijd, thuis en/of in het gezin. **Het is belangrijk dat in de ondersteuning vanuit school en vanuit zorg op elkaar aan sluit.** Het didactisch handelen op school moet in lijn zijn met het pedagogisch handelen in leefgroepen of op andere ondersteuningsmomenten. Deze synergie vraagt om een gezamenlijke aanpak rondom het kind vanuit het onderwijs op didactisch niveau en zorg op pedagogisch niveau. Er zijn inmiddels positieve ervaringen opgedaan in de onderwijs-zorg-arrangementen voor kinderen. Sluit daar bij aan.
5. Er zijn zo veel **initiatieven waar zorg- en onderwijsprofessionals in zorgklassen of ontwikkelgroepen samen werken.** Deze kruisbestuiving is in eerste instantie goed voor de kinderen, maar ook zeker van grote meerwaarde voor de beide beroepsgroepen. **Stimuleer dit** door het vergroten van het aantal locaties waar onderwijs gegeven mag worden en het vergemakkelijken van de realisatie van dergelijke locaties. Dit geldt ook voor het stimuleren van de eerder genoemde onderwijs-zorg-arrangementen.
6. Wij onderschrijven het voorstel uit de Beleidsnota om te komen tot een landelijke norm voor basisondersteuning. De basisondersteuning is (nog) niet op alle scholen op orde. Zo is bijvoorbeeld de realisatie van kleinere klassen en inzet van onderwijsondersteuning niet overal mogelijk. Uit onderzoek blijkt dat nog vaak jeugdhulp ingezet wordt om een gebrek aan goed passend onderwijs of onderwijsondersteuning om een gebrek aan passende jeugdhulp te compenseren.

Gezien de grote diversiteit in werkwijze van samenwerkingsverbanden en binnen onderwijs(locaties) draagt een landelijke norm voor basisondersteuning bij aan duidelijkheid voor alle partijen en gelijkheid tussen scholen. Deze duidelijkheid is nodig, zowel op het inhoudelijke vlak als op het gebied van wie wat betaalt. **Graag denken wij mee over het komen tot die landelijke norm voor basisondersteuning.** Wij willen dit graag om er mede voor te zorgen dat deze norm aansluit op de (mede door onze organisaties geboden) extra ondersteuning.

7. **De wachttijden in de zorg** worden genoemd als belangrijk knelpunt. Het blijft in de Beleidsnota bij deze constatering. Dit is een bevestiging van een bekend probleem. Een oplossing voor dit probleem wordt echter niet genoemd, noch wordt het probleem elders belegd. Hoe kan de verbinding tussen onderwijs en zorg hier aan bijdragen?
 - a. Wij denken bijvoorbeeld aan de eerder genoemde investering in preventie en de inzet van JGZ op de school.
 - b. Een andere mogelijkheid is om de beschikkingsvrije inzet van Jeugd(zorg) professionals op scholen te vergroten.
 - c. Als gemeenten een grotere regiefunctie krijgen in de organisatie van zorg op school dan zouden zij ook contractueel met de, door de gemeente gecontracteerde aanbieders, afspraken kunnen maken over beschikbaarheid en beperking van wachtlijsten met de zorgaanbieders op school
 - d. Laat (een afvaardiging van) lokale of regionale zorg- jeugdhulppartijen aansluiten bij het OOGO-overleg zodat snel geschakeld wordt tussen partijen.
8. Vanuit het perspectief van het vergroten van zekerheden voor kinderen en hun ouders, het verkleinen van verschillen tussen regio's of samenwerkingsverbanden en het terugdringen van

administratieve lasten zijn wij blij met het voorstel TLV's langjarig af te geven. **Behoeftte is er echter ook aan kaders voor hoogte en inhoud van TLV's.**

9. In het verlengde van het versterken van de TLV's willen wij ook pleiten voor landelijke inzet voor het inperken van de afgifte van vrijstellingen 5a. De consultatie voor de aanpassing van de Leerplichtwet 1969 staat nu open. De aanpassing ziet op een versteviging van de procedure om te bepalen of het nodig is om een vrijstelling aan een kind te geven. En de aanpassing maakt het mogelijk tijdelijke vrijstellingen af te geven. Dat is op zich een goede ontwikkeling. **Maar er wordt wat ons betreft voorbij gegaan aan wat het essentiële uitgangspunt zou moeten zijn: Ga van leerplicht naar leerrecht. Ieder kind heeft recht op onderwijs.** Dat zou betekenen dat het afgeven van een vrijstelling 5a een hoge uitzondering zou moeten zijn. Immers, we organiseren met elkaar dat voor kinderen die dat nodig hebben de ondersteuning geregeld wordt dat zij binnen hun mogelijkheden naar school kunnen. Dat is inclusief onderwijs!

De beleidsnota zegt op dit punt: Een versterking van de positie van kinderen in het onderwijsstelsel dat voortbouwt op de plichten uit de Leerplichtwet is al langere tijd onderwerp van het maatschappelijke debat. In dit debat komt ook steeds vaker de vraag naar voren of de leerplicht nog wel van deze tijd is en niet vervangen zou moeten worden door een wettelijk leerrecht. Deze vraag over leerrecht, waarbij een andere positionering van kinderen in het onderwijsstelsel voorop staat, hoort in het maatschappelijke debat thuis.

Wat zegt de minister hiermee? In hoeverre pakt hij deze handschoen wel/niet op? Hoe sterk zou het zijn als het standpunt: *'ieder kind heeft recht op onderwijs'* nu ingenomen wordt door juist de onderwijs-kant. OCW, scholen en samenwerkingsverbanden mogen er dan op rekenen dat al jullie partners ervoor zorgen dat zij hun aandeel pakken om, samen met het onderwijs, dat leerrecht voor alle kinderen ook daadwerkelijk mogelijk te maken.

10. Zorg- en jeugdhulppartijen kunnen op scholen expertise van leerkrachten vergroten. Dat is natuurlijk ook mogelijk in de opleiding van toekomstige leerkrachten. Kunnen **zorg- en jeugdhulppartijen een structureel aandeel bieden in de opleidingen van leraren?**